קבלה · רמח״ל

מאמר החכמה

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מאמר החכמה

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

מקור הטקסט: ובלכתך בדרך

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מאמר-החכמה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

תפלת ראש השנה 4
ענין ספר החיים 6
מלכיות זכרונות ושופרות 6
עלינו לשבח 7
אמירת תשליך אצל הנהר 9
ענין אחת, אחת ואחת וכו' 9
ענין הגלגול 10
ענין סדר ליל פסח 10
ענין הספירות בפרטיות 12

תפלת ראש השנה

בקדושת השם מוסיפים ובכן יתקדש שמך וכו' והענין דע, כי הנה בכלל העולם יש הטוב והרע, וענפיהם במין האנושי ישראל ואומות העולם, והנה תיקון העולם, הוא שיהיה הטוב שולט והרע נכפה, ובמין האנושי ישראל שולטים ואומות העולם משתעבדים תחתיהם, והנה בהיות הדבר כן הנה טוב לכל, כי הנה הקדושה מאירה בישראל ומתחזקת בם, ובהיות אומות העולם משתעבדים תחתם נתקנים על ידם ונמשך להם משך מן הקדושה ההיא, אך אם אומות העולם מתפרצים מתחת ידי ישראל ושולטים וישראל נכנעים, הנה ישראל מפסידים ואומות העולם עצמם מפסידים, ישראל מפסידים, שהם בשפלות והקדושה איננה מתחזקת בעולם, לפי שהמקום המיוחד לה שהוא בישראל איננו בתיקונו, וחזקו, וכל שכן שמפסידים האומות עצמם, שאין נמשך להם מהקדושה שום הארה כלל אלא אדרבא מיטמאים והולכים ומתרחקים מן הטוב, ואמנם סבת ב' המצבים האלה שזכרנו, הנה היא הגלות מלכותו ית' בעולמו או התעלמה, כי אם היא מתגלית הנה הטוב שולט ומגיע הדבר לישראל שהם ישלטו וההפך בהפך, ואולם ביום ראש השנה האדון ב"ה עומד כביכול בבחינת מלך על עולמו, ועל כן הנה השעה ראויה להתפלל לפניו שיגלה מלכותו לגמרי בעולם, ויתוקן העולם על ידי זה, ועל עיקר זה נבנה כל הנוסח הנוסף הזה, והנה בתחלה נאמר יתקדש שמך וכו' והיינו שיודע מלכותו בעולם, ויתגלה בהתחזקה על ישראל, וזהו על ישראל עמך, ואמנם מזה ימשכו תיקוני העולם, והראשון שתכנס יראתו ית' בלב כל ברואיו וישתעבדו לו, והדבר כפול בתחתונים ובעליונים דהיינו האומות למטה ושריהם למעלה, שיכירו כלם האמת וישתעבדו לקדושת מלכותו ית', וזהו ויראוך כל המעשים, אותם שלמטה בעולם השפל וישתחוו לפניך כל הברואים אותם שלמעלה, וצריך שתדע שהנה האדון ב"ה הוא אחד, ואין הארתו מתחזקת אלא במה שמתאחד, והנה ישראל אע"פ שבאישיהם הם רבים נקראים גוי אחד, והם ראוים לשתתחזק בם הארתו ית', אמנם האומות הם רבים ונפרדים לגמרי ואינם נתקנים ביחוד ונמצאים רחוקים מהתיקון לגמרי, ואין להם תיקון אלא שישתעבדו לישראל, ואז מה שמצד עצמם הם בריבוי כמ"ש, הנה מצד ישראל ישובו להתקשר ויחזרו גם הם לבחינת אחדות, ואז יהיו ראוים גם הם לקבל קצת הארה מאור היחוד וזהו ויעשו כלם אגודה אחת דהיינו כמו הענפים והבדים הרבים שחוזרים אחד בהתקשרם באגודה, ומה שעתה מתגבר בהם לב האבן ונמשכים כלם אחר הטומאה ונוטים מקדושתו ית', הנה אז יתוקנו בלב מתוקן ולא יכוונו גם הם אלא לעשות רצונו ית', וזהו לעשות רצונך בלבב שלם, והנה היודעים סתרי ההנהגה באמת יודעים, שאע"פ

שלפי הנראה העולם נעזב למקרה או לבחירת בני האדם לגמרי, הנה השליטה לפניו לעשות מה שיחפוץ ובזאת השליטה יתקן עולמו על כל פנים, וזהו שידענו ה' אלקינו שהשלטון וכו':

והנה צריך שתדע שאע"פ שישראל מצד עצמם כבר הם נבחרים ומקודשים, ומעוטרים בעטרותיו ית', הנה עד שהעולם כלו בכל חלקיו אינו נתקן גם ישראל אינם מגיעים לתכלית מעלתם, אמנם כשכבר יתגלה מלכותו ית' בעולמו וישלוט הטוב ויכפה הרע כראוי אז יירשו ישראל מעלתם בשלימות וזהו ובכן תן כבוד לעמך, וד' מיני טובה נזכרים כאן כנגד ד' אותיות השם ב"ה שבהם מתעטרים ישראל והיינו כבוד ותהלה תקוה טובה ופתחון פה, והנה לשתתחזק הקדושה כראוי צריך שיהיו ישראל בארץ ישראל, כי הם עם הנבחר והיא הארץ הנבחרת ובישראל ימלוך מלך מבית דוד שהוא המלך הנבחר ובו נקשרים כל ישראל ליקשר בקדושה ואם אחד מהתנאים האלה חסר, אין הקדושה מתחזקת כראוי, ואמנם על פי הסדר הזה מתפללים, והיינו אחר שהתפללנו על עיטור כללם של ישראל מתפללים על הארץ והיינו שמחה לארצך וכו' ואחר כך על מלכות בית דוד והיינו צמיחות וכו':

ואולם מדריגות רבות יש בישראל כלן טובות מקבילות להארות העליונות, פירוש יש צדיקים יש חסידים יש ישרים, וכבר מנו בספר התיקונים עשרה מדריגות על דרך זה, ואמנם המבוקש הוא שכלם יהיו בשמחה ברוב הארה והשפעה וכנגד זה מדריגות הרשעה יכנעו ויתבטלו, וזהו ובכן צדיקים וכו' ועולתה תקפוץ פיה והעיקר בהעביר עמלק מן העולם שעליו היתה השבועה שאין השם והכסא שלם עד שימחה, וזהו כי תעביר ממשלת וכו':

והנה המצב הטוב שישאר בו העולם הוא שיהיו הברואים בכל ההכנה המצטרכת, ומלכותו ית' תהיה מתגלית עליהם תמיד, והם מקבלים מזה טובה אחר טובה עד אין תכלית, כי הנה הוא ית"ש בלתי בעל תכלית, וטובו בלתי בעל תכלית, ובהיותו שורה עליהם ומתקשר בם, ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית וזהו ותמלוך וכו' והוא מה שאמר הכתוב לדור ודור וכו' כי מלכותו ית' יהיה לנצח נצחים והזוכים לו נהנים בו לנצח נצחים:

והנה בסוף זה חוזר הענין להיות מעין לחתימה סמוך לחתימה והיינו קדוש אתה וכו':

ענין ספר החיים

הנה האדם נידון תחלה על פי מעשיו לימנות בצדיקים או ברשעים, וזה הנקרא ממש ספר החיים וספר מתים דהיינו הנקבע בין הצדיקים הוא הנכתב בספר החיים והנדחה ונקבע בין הרשעים הוא הנכתב בספר המתים, והתלוי ועומד הוא הבינוני שאין דינו נגמר עד יוה"כ, ועל זה מתפללים ואומרים זכרנו לחיים, ואמנם עוד יש הגזירות על המקרים שבעולם הזה כי אפשר לצדיק שיתיסר מפני היותו צדיק, ואפשר שמפני צדקו יצליח, ולרשע כמו כן אפשר שיצליח מפני היותו רשע, ואפשר שמפני רשעו יאבד, או יתיסר, ונמצאו גזירות אלה נמשכות אחרי הדין הראשון שזכרנו, ואולם על כל הגזירות האלה מתפללים וכתוב לחיים טובים וכן בספר חיים ברכה וכו':

מלכיות זכרונות ושופרות

הנה כבר אמרנו שביום זה הקב"ה עומד בבחינת מלך בעולמו, ואמנם בזה צריכים אנו להתחזק כי זה כל טובנו וכל תקפנו, עוד הנה היום יום משפט ודין וצריך להתעורר לפניו ית' שיעלה זכרוננו לפניו לטובה, ועוד ענין גדול יש ביום זה והוא ענין השופר שנצטוינו בו, וזה כי סגולת השופר בתקיעתו למטה וכח שרשו למעלה, הוא להחזיק הטוב ולכפות הרע, ותראה שמאחר חטאו של אדם הראשון הנה נתערב הטוב ברע ונכבש תחתיו, ובזמן המתן תורה הנה יצא הטוב מתוך הרע ונתגבר ושלט ואמנם לא הגיע עדיין להיות הוא כובש את הרע תחתיו, אבל הגיע לצאת ממאסרו, ולהתחזק בעצמו, ונשאר הרע נפרד ממנו עומד בפני עצמו, אך לעתיד לבא הנה ישתלם התיקון הזה והטוב יכבוש את הרע לגמרי, ויהיה הטוב שולט לבדו, ואמנם, החיזוק הא' שנעשה לטוב נעשה על ידי השופר דמתן תורה והוא ענין ויהי קול השופר וכו', והשלמת התיקון לעתיד לבא שהטוב ינצח נצחון גמור, גם הוא יהיה על ידי השופר והוא ענין יתקע בשופר גדול, ולפי שתיקון זה יהיה גמור מה שלא היה במתן תורה נקרא שופר גדול, ואולם נצטוינו לתקוע בשופר בראש השנה לחזק התיקון העשוי כבר במתן תורה ולהזמין העתיד ליעשות לעתיד לבא, וכן כנגד זה נסדר הסדר בתפלה לעורר אותו כראוי. נמצאו כללי הענינים הראוים להתעורר ביום זה, ג' והם המלכיות זכרונות ושופרות, והתיקון לסדר עשרה פסוקים בכל אחד מהסדרים, כנגד עשרה מאמרות והם הם סוד העשר ספירות:

עלינו לשבח

זה שבח שמשבחים לפניו ית' ומודים לו על הטובה שהטיב לנו שבחר בנו וקרבנו לעבודתו, והנה האדון ב"ה אדון כל באמת כי הוא לבדו המצוי הראשון וכל הנמצאים מאתו ית' נמצאו, ונמצאים כלם שלו, ובבחינה זו נזכירהו בתואר זה של אדון הכל, ואמנם בבחינת סדרי הבריאה שברא נקראהו יוצר בראשית, והנה יש לנו לשבח לפניו שנתן לנו חלק גדול ויקר במציאות, שהרי אנחנו המעותדים להדבק בו ואנו הזוכים לעבוד לפניו ולהיות עובדים לפניו לנצח נצחים, וזהו שלא עשנו כגויי הארצות וכו' והיינו שבחינתנו בחינה נבדלת מכלם לגמרי, ואנו מציאות אחד בפני עצמו מעותד לעבודתו ולדביקות בו ית', וזהו שלא שם חלקנו כהם וכו'. והנה סידרו ד' שבחים כנגד ד' אותיות השם ב"ה והם עלינו לשבח, לתת גדולה, שלא עשנו ולא שמנו, אחר כך מספר כנגד זה בגנותה של הע"ז, והיינו שלא שם חלקנו, וגורלנו, שהם משתחוים ומתפללים, והנה חוזר ומבאר ענין השתעבדנו למלכותו ית' והיינו ואנחנו משתחוים וכו':

והנה כלל הבריאה מתחלקת לב' והיינו מעלה ומטה, מעלה כלל המשפיעים מטה כלל המקבלים, וזהו שהוא נוטה שמים דהיינו מעלה, ויוסד ארץ מטה, והנה השכינה מתגלית בכסא הכבוד במדריגות העליונות בשמים וזהו ומושב יקרו בשמים ממעל:

והנה הכבוד מתגלה בראש עולם הבריאה, על הכסא, והוא עצמו מתעלה בבחינה יותר מרוממת והוא באצילות ועליו נאמר ושכינת עוזו בגבהי מרומים, והנה ממה שאנו מאמינים ומודים בפינו, הוא שהאדון ב"ה הוא מצוי ראשון מיוחד שאי אפשר שימצא אחר בלתי נברא ממנו, ונמצא שהוא לבדו האלקים והוא הראוי ליעבד, ואין אחר ראוי ליעבד כלל, והוא עצמו מצוי אמת פירוש שאי אפשר לו שלא ימצא, שאין ההעדר אפשרי בו כלל, וזהו הוא אלקינו ואין אחר, בבחינת היחוד שזכרנו, אמת מלכנו בבחינת אמתת המציאות, ואפס זולתו שאי אפשר לימצא מצוי אחר שיהיה מוכרח המציאות זולתו ית', כי אי אפשר לשני מצויים מוכרחים שימצאו:

והנה אחר שביארנו השתעבדנו אל מלכותו ית', נתפלל שיגלה מלכותו בעולם גילוי שלם, והוא מה שהבטיחנו שיהיה, והיינו על כן נקוה לך וכו' והנה תבער הטומאה מן הבריאה בכל בחינותיה, וזהו להעביר גילולים וכו' ואז לא יהיו עוד אלילים בעולם והנה זה סדר התיקון באמת, כי בתחלה צריך שיוסר הרע שהוא המעכב את התיקון, אחר כך יתוקן העולם תיקון אחר תיקון וזהו לתקן עולם במלכות וכו' והנה יהפוך הקב"ה את כל הנמצאים מרעה לטובה וזהו עיקר שבחו, וזהו להפנות אליך וכו' וכלם יכירו האמת בבירור מה שעתה נעלם מהם ואחרי הידיעה הזאת ימשכו אל הקדושה, וזהו יכירו וידעו

לפניך ה' אלקינו וכו', והנה בתחלה יהיה תיקון ראשון שכל הנבראים יתקדשו בקדושתו ית' במה שישתעבדו למלכותו, אחר כך יתעלו עוד עילוי אחר להיות יותר ממה שהיא אפילו מדריגת ישראל עתה, וזה על ידי קבלת עול מלכותו ית' עליהם ויהיה הוא ית"ש מולך עליהם וזהו ויקבלו כלם וכו' אחר כך שכבר ימצאו קשורים ומתדבקים בו ית', הנה יתעלו בו מעילוי לעילוי, עד אין תכלית, וזהו כי המלכות שלך היא וכו':

אלקינו ואלקי אבותינו מלוך, גם בנוסח זה ג' בקשות כנגד ג' עילוים שיהיו לעולם, בגילוי מלכותו ית', והיינו מלוך על כל העולם, כנגד התיקון שיתקן בהארת ב' האותיות וק של השם, והנשא עילוי ב', בסוד יק של השם, והופע בהדר וכו' עילוי ג' כנגד קוץ הי', והנה מתפללים שתהיה ההשפעה בגילוי עד שירגישו הנבראים באמתתה וזהו וידע כל פעול וכו', והנה מדריגות הנבראים ג' והם המעשים היצורים והברואים בבחינת הג' עולמות בי"ע וכנגדם וידע כל פעול וכו', ואמנם מלכותו בכל משלה, הכונה השליטה הגמורה שהאדון שולט בכל, שאפילו הרעה מחזירה לטובה:

אתה זוכר וכו' הוא סדר הדין, והנה הדין נעשה בהשקפה על כל העבר ההוה והעתיד, וזהו אתה זוכר מעשה עולם והוא העבר והנה מעשה רומז על הגופנים, יצורי על הרוחנים, והנה יש דברים שמצד שרשם הם נגלות, ומשתרשים בסוד הה' תחתונה של השם, וכנגדם מעשה עולם ויצורי קדם, ודברים שהם נסתרות משתרשים בה' העליונה והיינו לפניך נגלו כל תעלומות וכו', אתה זוכר כל המפעל ההוה, מפעל לגופנים יצור לרוחנים. הכל צפוי וכו' העתיד, כי תביא חוק וזכרון הוא כח הדין השולט ביום ראש השנה, להפקד כל רוח, נשמות בני האדם, ונפש כל שאר הנפשות שבבעלי חיים והצומחים, להזכר מעשים רבים הגופים כלם, והמון נסתרות, הנשמות שחוץ לגוף, זה היום תחלת מעשיך שביום זה מתחיל התחדשות כל הבריאה, ועל המדינות הוא הדין שעל הכללים, ובריות הדין שעל הפרטים, מעשה איש מה שמצד הבחירה, ופקודתו מה שמצד הנגזר עליו, וכל זה בנגלות, ועלילות וכו' בנסתרות, מחשבות אדם המחשבות בנגלות, יצרי מעללי איש בנסתרות, וגם את נח, זה הוא ראשית שני שהיה לעולם שהרי מה שניתן לו באדם הראשון נתמוטט ונמחה בדור המבול מפני רוב הטומאה ששלטה בעולם, ואחר כך חזר ונתחדש בנח שלא ימוט עוד:

אתה נגלית וכו' הוא סדר הגילוי שנתגלה במתן תורה, והנה הענן הוא הלבוש שבו מתלבש האור העליון ליגלות למטה, ואמנם תחלה השיגו הקול הנבואיי נמשך מרום כל המדריגות והוא מה שאמר הכתוב ותמונה אינכם רואים זולתי קול, וזהו מן השמים וכו' אחר כך נגלה בתמונות נבואיות על ידי לבושים נקראים ערפלי טוהר, והנה רעש

העולם, ועל ידי זה יצאה ממנו הזוהמא שנשאבה בו מחטאו של אדם הראשון, והנה שמעו הדברות, ובהם נכללה התורה כלה, ונקשרה בהם, והכל מתוך האש והוא כח הדין העליון הקדוש המטהר מכל טומאה, והמעביר כל הרע, ובבחינה זו הקולות והברקים ועל הכל קול השופר, שסגולתו הגברת הטוב והכפית הרע כמש"ל, וזהו בקולות וברקים וכו':
אחר כך מתפללים על השופר הגדל שיהיה לעתיד לבא וזהו תקע בשופר גדול לחירותינו וכו':

אמירת תשליך אצל הנהר

ענין מנהג אמירת פסוקי מי אל כמוך ביום ראש השנה על הנהר, הוא כי הנה בראש השנה מחדש האדון ב"ה כל מציאות הנמצאים, ומתכוין לקבוע הטוב שבהם שישאר לנצח ולדחות הרע שבהם עד שתטהר הבריאה ממנו ותהיה ראויה ליאור באור פניו לנצח נצחים, והנה ברחמיו ית', נושא העונות ועובר על הפשעים כפי מה שאפשר לפי נימוס צדקתו למי שזוכה לזה, וכל הרע שנתגבר בבריאה דוחה אותו ומעבירו מן המציאות, וענין זה נכלל בפסוקים אלה מי אל כמוך וכו' ותשליך במצולות ים וכו', ואמנם בהיות שמן הראוי תמיד להשתמש מדברי העוה"ז לעניני ההילול לפניו ית' כפי מה שנרמז מסתרי חכמתו ית' בצורות הנמצאים האלה וחוקותיהם, על כן הולכים אל המים, שמראים בצורתם ענין השתקעות השוקעים בם, ומראה על רז מרזי הנהגתו ית' שמשקע ומעביר הרע מבריותיו באופן שלא ישאר ממנו רושם כלל, וכמו שמבאר הנביא עצמו בדבריו ותשליך במצולות ים כל חטאתם:

ענין אחת, אחת ואחת וכו'

ענין אחת, אחת ואחת וכו' הוא כי הנה כל מה שגורמים החטאים הוא שאור הז"ת שבספירות יחשך, ועל ידי זה יתגברו ח"ו החיצונים כפי שיעור החשך ההוא ופרטו, ואמנם תיקון כל זה הוא על ידי שתאיר הבינה על כל אחת מהז' ספירות אלה ועל ידי זה חוזר אורם ומתגבר, והחיצונים נכנעים ונשברים, והנה על כן באה הזאה ראשונה לעורר אור הבינה, והיינו אחת, אחר כך חוזר ומזה ז' הזאות כלפי מטה להאיר ז' הספירות התחתונות, וכדי להמשיך על כל אחת מהן כח הבינה חוזר ומזכירה על כל אחת מהן, והיינו אחת ואחת אחת ושתים וכו' פירוש אחת שהזיתי למעלה, והיא לבינה, ואחת

למטה והיא לחסד, אחת שהזיתי למעלה בינה, ושתים למטה לגבורה, אחת למעלה בינה, ושלש למטה לת"ת וכן עד מלכות:

ענין הגלגול

ענין הגלגול יש בו פרטים רבים מאד אמנם כלל הענין הוא, כי כבר ביארנו איך הנפש הנבדלת מתחלקת לחלקים רבים וכללם נפש רוח נשמה חיה יחידה, וגם אלה החמשה חוזרים ומתחלקים לחלקים פרטים רבים, ואמנם כל אלה אפשר להם שיחזרו ויתגלגלו בגוף שני או שלישי, וכן כמה פעמים, ועל הרוב אינן מתגלגלות כלן, כי הרי כפי הזכיות שיש לגוף מן הגופים כל כך חלקים מנשמתו נתקנים באופן שלא יצטרכו להתגלגל עוד, ושאר החלקים שלא נתקנו הם יתגלגלו, ואולם כל זה בנפש הנבדלת כמ"ש, שאין ענינה מוסיף או גורע בענין חיות האדם והשכלתו, ועל כן, לא יהיה יותר חי מי שיהיו לו דרך משל ת"ר חלקי נשמה, ממי שיהיו לו כ' חלקים בלבד, וכן לא ישכיל יותר אותו שבו ת"ר חלקים מאותו שבו כ' חלקים, כי החיות וההשכלה תלויה בנפש המדברת שיש לכל אחד בפני עצמו, אך בענין הקשרו בקשרים העליונים ודאי שאינו שוה מי שבו ת"ר חלקים למי שבו כ' ואין דבר זה נרגש אצלנו כלל אבל הוא ממה שנוגע להשלמת אילן הנשמות שביארנו במקום אחר, ואולם זולת כל זה יש מין גלגול אחר, והוא גלגול בזולת מין האדם והיינו בבעלי חיים או צומחים או דוממים, ואין ענינו כזה שזכרנו, כי הנה זה שזכרנו הנפש המתגלגלת תשמש בגוף שתתגלגל לנפש לו ממש, אך המתגלגלת דרך משל בבעל חי אינה משמשת לנפש לו כי זולתה תהיה לו נפשו הבהמית, אך עומדת שם כמי שעומד בבית הסהר, ויהיה מצבה במקום ההוא צער גדול לה, עד שבזה יכופר עונה, ובהיות ענין הבהמי הפכי לגמרי לענין הנשמה השכלית ועליונה, על כן עמדה שם יהיה לה לצער היותר גדול שאפשר לשער כיון שתוכרח לעמוד במה שהוא הפך טבעה לגמרי, וכן הגלגול בצומח ודומם כיוצא בזה הוא שאינה משמשת שם לנפש ולא נקשרת בגוף ההוא כלל כמו שמתקשרת המתגלגלת באדם, אך יושבת שם כיושב במקום מה, אלא שהמקום ההוא אינו הגון לה ומצטער בו, ועונה מתמרק על ידו:

ענין סדר ליל פסח

ענין סדר ליל פסח הנה ביציאת מצרים נבררו ישראל ונבדלו מכל העמים להיות מתעלים במדריגתם ממדריגת האנושיות החומרית ולהיות ראוים להתעטר בעטרות הקדושה, ומה שעד אותו הזמן היה חשך החומריות מתגבר בגוף וגורם לאור התורה והקדושה

שלא יאיר, הנה אחר שסבלו ישראל העינוי והשעבוד הגדול שסבלו נתפייסה מדת הדין ונשאר המקטרג בלי מענה ונזמנו ליאור באור העליון. והנה בלילה זה כל זה מתחדש ומתעורר מה שנעשה בראשונה וזה עצמו סיוע אל הגאולה האחרונה שתעשה, ואמנם עיקר הסדר תלוי בד' דברים והם פסח מצה מרור וד' כוסות ועתה נבאר ענינם:

הנה צירוף הגלות כבר ביארנו שזה היה מה שטיהר את ישראל והוציא מהם הזוהמא כדי שיוכלו אחר כך לקבל אור הקדושה, וזה ענין המרור שהוא וימררו את חייהם, ואולם כשהגיע הזמן שיגאלו הוצרך שיגלה להם גילוי מאור קדושתו ית' ובו יתדבקו נשמותיהם של ישראל וימשכו אחריו ויתעלו משפלותם ויתפרדו מן הטומאה שהיו שקועים בה וזה נעשה על ידי קרבן הפסח, ובו נאמר להם משכו וקחו לכם שפירשו ז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, ואמנם עוד הוצרכו ישראל לשיהיה גופם מוכן ומזומן לאור הראוי, שיזונו ז' ימים אלה בשנה מן המצה שהיא מזון בבחינת יצר טוב לבד בלי יצר רע כלל, ובהיות ניזונים בזה ימים אלה נשארה התולדה הטובה לכל השנה להיות כל השנה מוכנים לקדושה:

אמנם ענין הד' כוסות הוא שהנה ידוע שמדריגות הס"א הם, ד', וכלן שלטו מאחר חטאו של אדם וכלן היו מתנגדות אל הקדושה והטוב שלא יימצא בעולם, והיו ישראל סגורים בתוכן שלא היו יכולים לצאת כלל, עד שהאיר עליהם הקב"ה בכחו הגדול ושבר ד' הקליפות והוציא ישראל מתוכם וזה ענין ד' גאולות המוזכרים בפרשה, ואולם זה עשה בהאיר על ישראל ד' אותיות השם ב"ה, והנה ענין זה במצרים היתה התחלה לבד לשיצאו ישראל מהם אך סוף הכל צריך שיהיה שישלטו ישראל עליהם ויכבשום לגמרי, וזה יהיה לעתיד לבא אמנם הנה זה כמי שקוצב עץ אחד שמכה בו הכאה אחר הכאה עד שקוצב אותו לגמרי וכן עושים אנו בכל שנה ושנה מתעוררים בכח הא' שהאיר ובתיקון שנתקן אז ומתחזקים להמשיך הדבר לפנים עד שיגמר, והנה בסוף הכל הד' קליפות עצמם תתהפכנה על האומות ותאבדנה אותן והם ד' כוסות של פורענות שלהן, ולישראל יהיו ד' כוסות של ישועה בהארת ד' אותיות השם ב"ה שזכרנו:

והנה מעיקר התיקון של הלילה הזה הוא להראות חירות של הנצחון שנצח הטוב את הרע ועל ידי זה נשבר כח הס"א ונכנעת הכנעה גדולה:

והנה כזית המצה שאוכלים הוא להמשיך המזון המקודש המחזיק היצר טוב שזכרנו, אמנם כדי שישאר התיקון לכל השנה צריך לאכול האפיקומן אחר כך ושלא לאכול אחריו שום דבר שכמו שאין הטעם סר מן הפה כן אין האור סר מהנשמה:

ענין הספירות בפרטיות

ענין הספירות בפרטיות קבלה נאמנה ביד חכמי ישראל שכיון שרצה האדון ב"ה לברוא נבראים האיר מאור כבודו בדרך ידוע לפניו ית' ומאותו הגילוי וההארה הוליד כל ההויות והמציאיות שגזר להמציא הם וכל חוקותיהם כללותיהם ופרטותיהם, פירוש שהנה ברצונו ויכלתו גזר שמהיות הוא ית"ש מתגלה בגילוי ההוא ימשכו כמסובב מסבתו כל ההויות והמציאיות בכל הגבולות שרצה בם. וכן מהיותו מתמיד בגילוי ההוא תמשך התמדת קיום ההויות ההם בגבולותיהם כלם, שאלו הוא ית"ש היה סר מהאיר בדרך הזה מציאות כלם היה מתבטל ברגע אחד, ואמנם צריך שתתבונן שאין הכונה לומר שהיה האדון ב"ה מוכרח בדבר הזה שלא היה אפשר לו לברוא הנבראים זולת זה, כי הנה אי אפשר לנו לדמות בו ית' הכרח כלל כי כל יכול הוא, אמנם בחפצו ורצונו רצה בזה, ועומק זה הענין הוא שהנה כיון שכל תכלית הבריאה לא היה אלא לשימצא מי שיוכל ליהנות בשלימות שבו ית', על כן גזרה חכמתו שיהיה הכל תלוי בו ונסמך עליו, פירוש שהיה רצונו ית' ליעשות הוא עצמו יסוד וסמך לכל המציאיות שיסמכו עליו ויתלה מציאותם בו, ונמצא שלא הספיק לו להיות עם נבראיו ביחם הסבה הפועלת עם פעולה אבל רצה להתיחם להם כעין יחם המקור והשרש עם הנמשך ממנו ששניהם מין אחד והתולדה נמשכת ממולידה בהמשך טבעי, פירוש שהנה התולדה ההיא לא תחדל לצאת מהמוליד ההוא אם לא יהיה לה מעכב וכן לא תצא מהמוליד ההוא תולדה אחרת תחתיה, כן רצה להיות הוא עצמו מקור אל הברואים שגזר שימשכו ממנו בהמשך הטבעי הזה, ואמנם דבר זה אי אפשר שימצא אצלו ית' מצד עצמותו כי אמתת מציאותו, לא די שאינה נותנת שימשכו אחרים ממנה אלא אדרבא שוללת כל זולתו, כי הרי אי אפשר שימצא מציאות מוכרח אלא אחד וכמ"ש במקום אחר, אך ברצונו ית' ויכלתו הנה ודאי שהוא יכול ליעשות יסוד למציאיות שירצה כפי מה שירצה לימצא להם, ואולם כשרצה בזה הנה גזר לימצא אל מציאיות והויות כפי מה שרצה שבהמצאו להם כן יהיה להם ליסוד ולמקור כמ"ש, פירוש שמאותו המציאות שהוא נמצא להם יהיו הם מתהוים ומתקיימים כמ"ש, וגם זה לא מצד טבע או חק מוכרח אלא מצד חפצו ית' וגזירת חכמתו שגוזרת שמן המציאות ההוא ימשכו מיני המציאיות שגזרה בם ובו יתקיימו, והנה המציאות הזה שזכרנו שהוא ית"ש נמצא להויות הוא מה שנקרא גילוי והארה, ובבחינה זו נקראהו ית"ש סבה ומקור לנמצאים כיון שבגזירת רצונו הנה ההארה הזאת סבה לנמצאים אלה כסבה הטבעית אשר היא מין אחד עם תולדתה ולא תחדל תולדתה, לצאת ממנה ולא תצא ממנה תולדה זולת המיוחדת לה, ואין הבדל בדבר אלא שהסבה

הטבעית כל זה שנבחין בה בחק טבעה הוא, והיא ותולדתה מין אחד, ובו ית"ש אין דבר חוקיי ומוכרח אלא הכל מצד החפץ והיכולת, ואין הנבראים עם הארתו מין אחד כי אין בינו ובין ברואיו שום ערך, והנבראים כלם מחודשים מאין מוחלט, אבל מתדמה ענין יציאתם והמשכם מהארתו לציאת התולדה הטבעית מסבתה. והנה הגילוי הזה שזכרנו בכלל נקראהו הארה ופרטיו נקראם ספירות, והם פרטי גילוי שהאדון ב"ה מתגלה ונמצא אל נמצאיו להיות מציאיותיהם מתהוים ומתקיימים בהתלותם בו. ואמנם כפי כל המצבים והמקרים שגזרה חכמתו ית' שימצאו בנבראים הנה כל כך הבחנות יבחנו בכלל הגילוי הזה שהוא הסבה לכלם, ואולם הקבלה שבידנו היא שהפרטים האלה כלם נכללים תחת י' סוגים ונקראים עשר ספירות, וכלם אינם אלא אורו ית' שנמצא לנמצאים כפי מה שצריך להם, ונבחנים בו הבחנות האלה לא מצד עצמו אלא מצד הנמצאים כפי בחינותיהם מצביהם ומקריהם:

והנה כמו שנתגלה ית"ש בי' גילוים אלה כן ברא עשר נבראים זכים ורוחנים בתכלית מה שאפשר שימצא בנמצאים, והוא ית"ש בעשר גילוייו מסתתר בהם וזורח מתוכם, וגם הם נקראים עשר ספירות, והם הנקראים כלים ממש כי הנה הם כמו כלים לאורו ית' המתעלם בתוכם. וי' גילוייו ית' נקראים עצמות שאינם דבר אחר זולתו ית' אלא אורו המיוחד הוא המתגלה לנבראים כמו שראוי להם, ואעפ"כ בדרך השאלה נקרא לבחינות מן הגילויים האלה כלים ולבחינות אחרות עצמות מן הטעם שנבאר לפנים בס"ד. והנה עשר מאורות אלה שזכרנו אע"פ שהם בתכלית הזכות והרוחניות לא נתאר להם תואר אלקות כלל, כי אינם אלא ברואים נבראים ממנו ית' ונפרדים זה מזה ושייכים בהם מקרים וגבולים מה שאין שייך בו ית' כלל ועיקר:

והנה אע"פ שהסוגים הכללים הם עשר בלבד הנה יתפרטו לענפים וענפי ענפים במדריגות רבות וחילוקים רבים, אמנם כשנדקדק על שרשי הענינים נמצא היותם עשרה בלבד:

והנה נבחין בספירות אלה מדריגות ויחסים כפי המצבים הנולדים מהם בברואים והמקרים שיסובבו מהם ועל כן נדבר בהם כאלו הם עצמים שונים ונפרדים, אלה עליונים ואלה תחתונים אלה חיצונים ואלה פנימים, ונדרוש בם תנועות שונות, ואין הכונה בכל זה אלא לבאר בהשאלות גופניות פרטי ההשפעות לפי תולדותם:

וכדי שתבין כל זה הענין לאמתו אציג לפניך משל, איש חכם שנכנס בחברת בני אדם והוא לתכלית מה אינו רוצה להתודע ביניהם לחכם כמות שהוא באמת אלא רצונו שיחשבוהו כאחד העם, הנה האיש ההוא באותה החברה ידבר ויתנהג בדרך שישיג

התכלית הזה הנרצה ממנו דהיינו שלא יכירוהו מה שהוא אלא יחשבוהו מה שהוא רוצה להיות נחשב ביניהם, והנה ישוה דיבורו ועניניו למה שמצטרך ונאות להשגת זה התכלית. והנה אם נרצה לבאר מצב האיש ההוא בזמן ההוא ולהבחין בו מה שיש להבחין, נבחין ראשונה מה שהוא באמת, ב' מה שהוא נראה ונחשב בעיני האנשים ההם, ג' התכלית אשר הוא מבקש להשיג על ידי היותו נחשב במדריגה ההוא, ד' איך היותו נחשב כן מסכים עם התכלית ועל ידו יושג, ה' פרטי הדיבורים שהוא מדבר והמעשים שהוא עושה איך מסכימים עם הכלל והולכים מהלך השגת התכלית ההוא, ואמנם לשנוכל לדבר בענין כפי הצורך הנה נצטרך לתאר כל זה בתארים גופנים ומוחשים ולצייר הבחינות כאלו הם עצמים נפרדים למען הבין כל אחד מהן בצורתן בכל גבוליה ולהבין יחסיהן זו עם זו. והנה נצייר המדריגה האמיתית של האדם ההוא עצם אחד, והנראית עצם אחר, ונאמר היות האמיתית פנימית מסתתרת ומתעלמת במדריגה הנראית שהיא חיצונה לה ומשמשת שימוש הלבוש לגוף האדם, עוד נבחין הסבה שממנה הנראית נולדת ואיך נולדת ממנה אם בחיוב או בבחירה, עוד נבחין חלקי הנראית וגם הם נציירם כעצמים נפרדים שמתחברים ונקשרים זה עם זה ונבין יחסם עם הכלל, ויחם הכלל והפרטים עם התכלית, והנה לפי האמת אין כאן ריבוי עצמים כלל ולא שינוי בעצם האיש המתנכר אלא שגילויו לאותם האנשים נגבל בגבול שרצה לתכלית מבוקש ממנו. והנה על פי משל זה תבין ענין הספירות כי האדון ב"ה מהותו ועצמותו דהיינו אמתת מציאותו אינו מתגלה אל נבראיו כפי מה שהוא, אלא כפי מה שרצה להתגלות לתכלית נודע אצלו, ואמנם יש לנו עתה להבחין אמתת מציאותו והגילוי שרצה להגלות ונדבר בם כאלו הם עצמים נפרדים, ונאמר שאמתת מציאותו מתעלמת בתוך הגילוי שרצה להגלות, ונקרא לכלל הגילוי ההוא אור נאצל ולפרטיו ספירות, וגם הם נדבר בם כאלו הם עצמים נפרדים מתקשרים ומתיחסים זה לזה ונבחין התכלית בכללם ובפרטיהם, ונבאר סבותיהם ותולדותיהם קודמיהם ונמשכיהם בכל מה שנזכיר ונבאר בעצמים המוחשים, ולאמתת מציאותו ית' נקרא א"ם ונאמר שהוא מסתתר ומתחפש בתוך הספירות, והנה נבחין מה שיש להבחין ביחם הספירות עם הברואים וביחסיהם זה עם זה וביחסיהם עם הא"ם ב"ה, ואין בכל זה שינוי כלל בו ית' כי אפילו באדם המתחפש אין שינוי וכמ"ש כל שכן בו ית' שהוא כל יכול, ויכול לעשות בלי שום גבול מה שאי אפשר לשום נברא שיעשהו אלא בגבולים מיוחדים, והנה לפי מה שנבין בהנהגתו ית' נבאר יחסים בספירות בדרכים שונים ונדרוש בם דרושים גופנים על העיקר הזה שביארתי וזכור זה מאד:

והנה כמו שבבחינת המציאות של כל המצויים, הוא ית"ש סבת כל המציאיות וקיומם, כן בבחינת טבע ומהות השפעות המצבים והמקרים הנשפעים ממנו ית' הנה היחוד והפשיטות שהוא הענין המיוחד לו ית' הוא שרש כל ההשפעות השונות הנשפעות ממנו למצבים ומקרים השונים האלה, וכלם באמת אינם אלא גילוי האמת הזאת, והיותם כל כך מתחלפים ורבים, הוא, שכיון שרצה האדון ב"ה בהדרגה לא יוכל זה הענין להגלות כי אם לבסוף אחר כל האמצעים האלה, ונמצא שממה שיש בו ית' במציאות אחד שהוא היחוד והשלימות המציא לנמצאים בהדרגה רבה ומציאיות שונים, כפי מה שראוי להם, והנה על כן נאמר שפשיטותו ית' הנה היא שורש כל הספירות ובו תלוי קיום כלם, בכל בחינותיהם, הפנימיות והחיצונות, העליונות והתחתונות, ודבר זה נבחנהו בין בכלל הספירות בין בפרטיהם שכלם כללם ופרטיהם נמשכים באמת מן היחוד והפשיטות וכל כחם ופעולתם תלוי בו. והנה פשיטותו ית' נקראהו בשם א"ס ב"ה כמ"ש, ואמנם נאמר שהוא בתוך כל ספירה ומקיף לכל ספירה ומקיף וסובב על כלל כל הספירות כלם, וזה יורה על ג' עיקרים, אמיתים, א' שאע"פ שחודשו הספירות הנה לא הגיע מזה שום שינוי או גבול אל המציאות האמיתי שהוא הפשיטות השלם אלא הוא נמצא באמת בכל מקום וענין ואין דבר שנאמר עליו היות הא"ס מוסר משם, הב' ענין התלות כל המציאיות במציאותו ית' המוכרח והיות כל קיומם תלוי בו עד שכל בחינותיהם הפרטים והכללים אינם הוים ולא מתקיימים אלא מפני המציאות האמיתי המתלוה אל כלם ומקימם, והג' בבחינת ההנהגה עצמה ששרש כל הענינים הוא אמתת יחודו ית' ופשיטותו, וההנהגה כלה לגלות אמתת יחוד הזה עד שאין שום גילוי והשפעה יוצא מענין זה כלל אלא שנשלם הכל בדרכים הנאותים:

והנה מלבד טעם ההבחנה [וההנהגה] שביארנו למעלה אשר הביאנו לדבר בספירות האלה בדרכים גופנים ומוחשים, עוד טעם גדול יש בדבר והוא כי הנה גזר האדון ב"ה להיות מתגלה לבני אדם בנבואה על ידי תמונות ודמיונות נבואיים שמתוכם ישיגו ענינים אמיתים ונשגבים בסתרי רוממותו ית' והשגחתו, והנה על פי הציורים ודמיונות הנבואים האלה נזכיר בספירות ענינים ותנועות כפי מה שנראה במראות הנבואיות, ואולם בהשגה שמשיגים הצדיקים בעולמות הרוחניים, וההנאה שנהנים מזיו שכינתו ית' האמת הוא שאין משיגים עצמותו ית' כמות שהיא אבל מתגלה להם מזיוו מה שראוי להם בדרכים הראוים להם שמתוכם משיגים הענינים האמיתים הניתנים להיות מושגים מהם, וכן בבחינת ההתדבקות שמתדבקים בו ית' ומשתעשעים בו ונשלמים בשלימותו, אין כל זה נעשה אלא באמצעיות הגילויים האלה, שהוא ית"ש מתגלה להם כפי מה

שגוזרת חכמתו היותו ראוי ונאות להם וכל זה מכלל מה שהאדון ב"ה נמצא לבריותיו כמש"ל. וכלל כל הדברים כלם הוא מה שנקרא ספירות ולפי בחינות אלה נזכירם בשם אורות או מדות או כחות או שרשים ונדרוש בהם דרושים שונים אחד לפי בחינה אחת ואחד לפי בחינה אחרת:

וצריך שתדע שכפי חתפרט ההשפעה וההארה פחות או יותר כן ייוחסו לה תארים שונים ותקרא אור הארה מדה פרצוף או עולם כפי רבות הפרטים והתפשט הענין בהשלמת בחינותיו:

והנה שמות העשר ספירות בכלל הם כתר חכמה בינה חסד או גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות ואלה מתחלקים בחילוק אחר ונקראים ה' פרצופים, כתר נקרא ארך אנפין, חכמה אבא, בינה אימא, הו' שהם חג"ת נה"י מתחברים ונעשים פרצוף אחד ונקרא זעיר אנפין, ומלכות פרצוף אחד ונקרא נוקבא:

עוד צריך שתדע שהעשר ספירות נרמזים בשם יקוק ב"ה קוצו של יוד רומז לכתר וגוף היוד לחכמה, הה' לבינה, הו' לשש ספירות חג"ת נה"י ונקראים ו' קצוות, וה' אחרונה למלכות:

אלה האורות צריך שיאירו כלם בחיבור אחד וביחם מיוחד שגזרה עליו החכמה העליונה, דהיינו הכתר בבחינת שרש ומקור לכל ואחריו במדריגה שני האורות חו"ב נקשרים בכתר והם עצמם מתחברים זה עם זה חיבור גדול ושניהם מתקשרים בו' קצוות, והו"ק בחיבור אחד עם המלכות, והנה בהיות האורות האלה מאירים על סדר זה נמשך מזה שיהיו הברואים עומדים במצב טוב והברכה והרווחה רבה בהם, ואם אחד מהתנאים האלה יחסר הנה יחסר הטוב מהברואים:

ואולם מה שאפשר ליחסר הוא, אור המלכות שלא יאיר אלא מעט וז"א ולא יתחבר לה, ואו"א לא יתחברו בז"א ונוק', אך או"א לא יתכן שלא יאירו תמיד בחיבור בלי הפסק ונולד מזה שיתקיים העולם ולא יחרב, אך רוחתו תלוי בהתקשר חו"ב בז"א וז"א בנוק' ונקראו, דרך משל ז"א ונוקבא חתן וכלה והחיבור ביניהם כמשוש חתן על כלה:

וצריך שתדע שמכלל הספירות האלה הנה הוא הוית המצואים כלם שרצה וחידש הבורא ית' כמ"ש, וכן מכלל ענינם הוא הולד בנמצאים מקרים וענינים כפי גזירת החכמה העליונה והוא מה שנקרא הנהגה והשגחה, והנה כלל המקרים הנולדים בנמצאים מתחלק לב' מינים, והם תיקון והפסד כללים או חלקיים, פירוש שיקרה לאחד מן הנמצאים כלו או לחלקים ממנו, ופעולת ב' הענינים האלה נקראת הטבה והרעה, והנה רצה האדון ב"ה שתהיה ההארה הנזכרת שהיא גילויו באותם הדרכים והגבולים

שרצה להגלות, סבה לכל זה, שמאחד ההארות או נאמר באחד מבחינות ההארה יולד ענין הנמצאים שיהיה מכלל ההטבה, ומבחינה אחרת יולד ענין אחר שהוא מכלל ההרעה, והנה כשנבחין כללי דרכי ההארה לפי מה שמולידים מן המקרים נמצאם ג', כלל שרש ההטבה ונקרא חסד, שרש ההרעה ונקרא דין והממוצע בין ההטבה וההרעה ונקרא רחמים, ועל פי שרש זה נקרא קצת מן ההארות חסדים וקצתם דינים ויקראום בעלי החכמה גבורות, והנה כל מה שהוא ריבוי השפעה והארה נקראהו חסד וכל מה שהוא העלם ומיעוט נקראהו דין, ואמנם כבר הקדמנו שכמו שכל ההנהגה נולדת מהספירות גם כל הנמצאים נולדים מהם, ונמצא שכל הארה יש לה ב' תולדות, אחד בנמצאות ואחד במקריהם דהיינו ההנהגה בהם, ואולם עניני ההנהגה מובנים הם אצלנו ועומדים אנו על תוכנם כי הנה נבחין מה שהוא הטבה ומה שהוא הרעה מה שהוא ריבוי והארה ומה שהוא העלם וחסרון, וכשקבצנו המינים לסוגים נמצאו הסוגים ג' והם חד"ר שזכרנו, ועל פי זה העלינו תארים אלה לספירות כפי התולדה הנולדת מהם בהנהגה, אך הנמצאים למיניהם כפי אורותיהם העצמיות אינן נודעים לנו ולא נוכל לקבץ אותם לסוגים ולא נוכל לתאר בהם תארים מיוחדים לספירות על מה שיולידום, אבל נזכיר הספירות בתוארים הראוים להם כפי ההנהגה וניחם להם בנמצאים אותם שנולדים מהם, דרך משל נאמר שהזהב יוצא מן הדין ורומז עליו והכסף מן החסד ורומז עליו וכיוצא בזה, ואנחנו לא נבחין יותר דין בהמצאת הזהב מבהמצאת הכסף ולא יותר חסד בהמצאת הכסף מהזהב, אבל הכונה שמן הספירה שממנה נשפע החסד בהנהגה יולד הכסף בנמצאים וכן כל כיוצא בזה, ועל פי הכלל הזה צריך שתתבונן בדרושים להבחין בתוארים אם הם מיוחדים בדרוש ההוא כפי הנשואים שבו, או אם הם בלתי מיוחדים ונמשכים אחר נשואים אחרים וטעם אחר וכמ"ש:

והנה עשר הספירות לפי חילוק החד"ר נחלקים לג' חלקים ונקראים ג' קוים, חכמה חסד ונצח נקראים קו החסד ונקרא על דרך המשל ימין, בינה גבורה הוד קו הדין ונקרא שמאל, כתר תפארת ויסוד קו הרחמים ונקרא אמצע, ומלכות כלל כלם:

וד' עולמות הם, ונקראים אצילות בריאה יצירה עשיה, והם עולם האלקות עולם הכסא עולם המלאכים ועולם התחתון, ובכל אחד מהם נדרשים ספירות ופרצופים באלקותו ית' וכבודו המתגלה שם, ובבי"ע יש הנפרדים גם כן דהיינו המאורות הברואים שזכרנו למעלה שמתחלקים גם הם במחלקות העשר ספירות, וכל הברואים כלם עליונים ותחתונים שנולדים מהם, וכמ"ש:

שם הויה ב"ה מתמלא בד' מילואים כזה, א' יוד קי ויו קי שעולה ע"ב, ב' יוד קי ואו קי עולה ס"ג, ג' יוד קא ואו קא שעולה מ"ה, ד' יוד קק וו קק עולה ב"ן, והנה ד' מילואים אלה מתיחסים לד' אותיות השם עצמו, ע"ב לי', ס"ג לה' מ"ה לו' ב"ן לה', ומתחלקים בפרצופים ובספירות כמו שמתחלקות האותיות דהיינו ע"ב בכתר וחכמה, ס"ג בבינה, מ"ה בו"ק, ב"ן במלכות, ואמנם ד' האותיות וכן ד' המילואים מתפרשים כסדר הזה גם בעולמות, ע"ב באצילות ס"ג בבריאה מ"ה ביצירה ב"ן בעשיה, וכן י' באצילות ה' בבריאה ו' ביצירה ה' בעשיה:

כנגד ד' אותיות השם ב"ה נמצאים בתורה ד' בחינות והם טעמים נקודות תגין ואותיות, טעמים כנגד י', נקודות כנגד ה', תגין כנגד ו', אותיות כנגד ה':

הס"א היא כלל כחות נבראים ויש בה תחלה עשר מקורות מקבילים והפכים לעשר ספירות, ונקראים גם כן בשם זה והיינו עשר ספירות דקליפה, ונחלקים לד' עולמות אבי"ע מקבילים והפכים לאבי"ע דקדושה, ואמנם ד' מדריגות של קליפה יש זו קשה מזו ובכל אחד מהם ד' עולמות אבי"ע, והד' מדריגות נקראות רוח סערה ענן גדול אש מתלקחת ונוגה, שלש מאלה הד' הם רע גמור אך קליפת נוגה יש לה זמנים ופעמים שמתחברת עם הג' ונעשית רע ופעמים משתעבדת לקדושה ונטפלת לה, והיינו שנפרדת מן הג' ומתחברת לקדושה ומיטהרת ונקראת תוספת מחול על הקדש והיא טוב, והנה מן המקורות האלה שזכרנו מתפשטים ענפים והם כלל מלאכי החבלה והשדים וכל המזיקים:

הנשמה של האדם מתחלקת לה' בחינות נקראות נפש רוח נשמה חיה יחידה, ובאות מהה' פרצופים נפש מנוק' רוח מז"א נשמה מאימא חיה מאבא יחידה מאריך אנפין, עוד יש נשמות מעולם העשיה ונקראות נפשות, ומעולם היצירה ונקראות רוחות ומהבריאה ונקראות נשמות ומהאצילות ונקראות נשמות לנשמות:

ומלבד כי הבחינות האלה שזכרנו שיש לנשמה יש בחינה אחרת שנקראת מלבוש ונקראת צלם והוא בחינה אחת נפשיית שבה מתלבשות כל אלה הבחינות הנזכרות כדי לבא ולעמוד בתוך הגוף, ומלבד כל זה עוד בחינה תחתונה שנקראת כח הגוף ובאה מהגלגלים:

והנה הנפש שוכנת ומתגברת בכבד והרוח בלב והנשמה במוח והחיה מקיפה את כל הגוף מבחוץ והיחידה מקיפה על הראש מלמעלה:

כלל גדול בענין הספירות, האדון ית"ש בבחינת פשיטותו נקרא א"ם ב"ה מאציל, עלת כל העלות, ובבחינת יחסו עם ברואיו דהיינו מה שהוא מתגלה להם ומה שהם משיגים

ממנו נקרא דרך משל חכם נבון גדול גבור וכיוצא בזה מן התארים, ובחי' העניינים האלה שבעבורם יתואר בתארים שזכרנו נקראות בהחלט גדולה גבורה חכמה בינה וכיוצא:

יש אור אחד נמנה לפעמים בכלל העשר ספירות ונקרא דעת, אמנם האמת הוא שאינו אור שרשי כמו שהם עשר הספירות שהם עשר שרשים חלוקים זה מזה אבל הוא הארה אחד נולדת מחיבור ב' הספירות חכמה ובינה, והנה החכמה היא מהקו הימני והבינה מהשמאלי על כן הדעת הזה היוצא מהם יהיה מורכב וכלול מב' הבחינות, הימין והשמאל, והנה נקרא אמצע ויאמרו שהוא כלול מחסדים וגבורות, פירוש אורות מבחינת החסד שהוא הקו הימיני ואורות מבחינת הדין שהוא הקו השמאלי, והנה בזה יהיה קו האמצעי דעת ת"ת יסוד, עוד דעת נחשב כמו נשמת הו"ק כלם דהיינו פנימיותם:

דע שכל עולם נדרש בו עשר ספירות, וכל ספירה כוללת עשר וכן כל אחד מהעשר כוללת עוד עשר וכן עד אין תכלית, באופן שכל אור ואור שנבחין ונזכיר באורות, נבין בו היותו כולל עשר וזכור זה:

הנה כלל ההשפעות הנשפעות ממנו ית' לנמצאיו שהם הם הספירות כמש"ל, כבר ביארנו שיבחן בהם הסידור והיחם בין זו לזו, ושבהיותן בסידור הראוי יצא מזה היות הנבראים בהצלחה, ואולם אין ענין הסידור הזה כסידור שבעצמים הנפרדים, אבל הוא סידור יבחן בם מצד תולדתם במקבלים, ובהגיע ההשפעות אל המקבלים בחיבור נאמר שהן מחוברות ובהעדר זה נאמר שהן בלתי מחוברות, וכן בהגיען כפי מה שנאות במקבלים נאמר שהן סדורות ואם לא נאמר שהן בלתי סדורות אע"פ שבעצמן באמת אין שינוי, ועל דרך זה ידרש בהן שבירה ותיקון:

הנה תראה במחברות המליצה, שיסודרו מערכות של אותיות יקראו בדרכים שונים ויצאו מהם מאמרים שלימים, פירוש שיקראו ביושר ובאלכסונים מלמטה למעלה ומלמעלה למטה וכיוצא בזה כפי בחירת המחבר, והנה האותיות ההן אינן מושמות שם כפי מה שיזדמן, אבל הסדר הוא, שבתחלה יסדר המחבר כל המאמרים שירצה לכלול במערכתו, אחר כך יתחכם לסדר מערכת האותיות בדרך שעל ידי כל הצירופים ההם שיצטרפו באותם הדרכים שיבחר יכללו כל אותם המאמרים שתיקן מתחלה, והנה מי שיצרף אותם האותיות בכל אותם הצירופים יוציא כל המאמרים שכלל המחבר במערכתו ולא ישאר שום מאמר שלא יצא אם יצרף המצרף כל הצירופים שאפשר לצרף באותם הדרכים שבחר המחבר, וכן לא יוציא שום מאמר חדש לא שיערו המחבר תחלה ולא כלל אותו במערכתו, אם ישמור החוקים שחקק לו המחבר, ואמנם דומה לזה הוא ענין כתבי הקדש, כי הנה הוא ית"ש בחכמתו הקיף וכלל כל העניינים האמיתים

שבנושאים האמורים בכתבי הקדש, ואולם אחרי שערו כל הענינים האלה, ערך ערך מלות, שהם מלות פסוקי המקרא והנה הן מסודרות בתכונה זו שכאשר יתפרשו בכל הפירושים ששייך בהן כפי מדות ידועות, יצאו מהן כל הענינים האמיתים שבנושא שהם נכללים במלות ההן עם כל ביאוריהן, והנה נמצא כל הכתוב, דומה אל מערכת האותיות, והביאורים השייכים במלותיו, דומים אל הצירופים השייכים באותיות המערכת כפי החוקים שחקק לזה המסדר, והענינים היוצאים מביאורי המלות כמאמרים היוצאים מצירופי האותיות, וכמו שהמאמרים ההם שוערו מתחלה ועל פיהם סודרו האותיות באופן שיצטרפו באותם הצירופים, כן הענינים שוערו מתחלה ועל פיהם סודרו מלות הכתובים שיתכנו בהם אותם הביאורים, וכמו שהמצרף האותיות בכל אותם הצירופים לא יסתר ממנו שום מאמר מהמאמרים שכלל שם המחבר וגם לא יוסיף עליהם, כן אלו יבוארו הכתובים בכל הביאורים השייכים בהם לא היו נעלמים שום אחד מהענינים שרצה וכלל בם המחבר [בו] וגם לא היה נוסף עליהם דבר, ואמנם אחרי הוצאת הענינים האלה מהכתובים, עדיין צריך עיון אחר לדעת לישבם בנושאם, והיינו לדעת באיזה יחם הם עם הנושא, ואיך יקוימו בו והבן:

כשנתבונן על כלל מצבי הבריאה נמצאם שנים, הא' אמצעי והב' תכליתי, האמצעי הוא כלל כל מה שקורה והולך עד סוף הסיבוב, התכליתיי מה שיקרה בסוף הכל, האמצעי הוא על צורות רבות והיינו כלל מקרים רבים מתחלפים מה שאנחנו רואים שסובב והולך בעולם, התכליתיי יש לו צורה א' לבד, והוא שיהיו הברואים דביקים בבורא ית' ושכינתו שורה עליהם בתמידות לא יפרדו ממנו ולא יפרד מהם, ויהיו נמשכים אחריו לגמרי כצל אחר הגוף. והנה סבת כל המצבים האלה הוא השפעתו ית' אל הברואים והמצאו להם, כי כשיעור המצאו להם כן יהיה המצב שימצאו הם בו, והנה כשיגלה האדון ב"ה לפי מה שחק טובו נותן ויחודו האמיתי, תולדת זה בנמצאים יהיה המצב התכליתי שזכרנו, ובהיותו ית"ש מתגלה להם לא כפי חק יחודו ושלימותו אלא כפי איזה טעם אחר, הנה לא יולד בם המצב שזכרנו אלא מצב שיתיחס לגילוי ההוא שיתגלה, והנה באמת כלל כל המצבים שתחת המצב האמצעי הם נמשכים מגילוים שהוא ית"ש מתגלה לא כחק שלימותו אלא כפי מה רוצה שיולד בברואים כפי גזירת החכמה, ואולם המצב האמצעי בכל חלקיו אע"פ שבצורתו הוא שונה מאד מהתכליתי, אעפ"כ אינו נוטר ממנו במהלכו כל שכן שאינו מתנגד אליו אלא אדרבא הוא הולך מהלך השגתו, כי הוא אמצעי שצריך שיקדם לו כדי שיוכל להגיע הוא בסוף הכל, והנה כל ההבחנות שנבחין במצבים שהם התולדות נבחין בהשפעה שהוא הסבה וכמ"ש במקום אחר, והנה

נמצא שההשפעה העיקרית היא אותה שכפי יחודו ית', והשאר אינם אלא אמצעיים לבא לזה ומשמשים לה, ואמנם המלאכים גם עכשיו כבר הם במצב שצורתו כצורת המצב שיהיה לכל הברואים באחרונה, והיינו שהם דביקים בו ית' ושכינתו שורה עליהם ומנהיגתם לאשר תחפוץ ואחריה הם נמשכים תמיד כצל אחר הגוף שזכרנו למעלה, והנה הם מודים לפניו ית' על טוב חלקם, כמו שצריך להודות על כל מדה טובה ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והיינו שם כבוד מלכותו ר"ל אותו ההתרוממות שהוא ית"ש מתרומם עליהם ואותה ההשראה ששורה עליהם, ומשעבדתם למלכותו ית' להמשך ולהתנהג אחריו תמיד שהרי הוא עצמו ית' מתכבד בזה שזהו מה שחפץ שיהיו לו נבראים קדושים נמשכים אחריו ונהנים בטובו, ואמנם בני האדם עתה אינם במצב זה אלא עתידים להיות, ורק יעקב אבינו ע"ה זכה לו ובבחינה מה שמגיע לבנים אביהם יש לנו קצת מן הקצת ממנו, ובבחינה זו אנו משבחים זה השבח אך בחשאי זולתי יוה"כ שאנו מתעלים קצת לבחינת המלאכים: